

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kettunen, Jaana; Vuorinen, Raimo

Title: Ohjaajilla vaihtelevat käsitykset urasuunnittelutaidoista

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat, 2021

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Kettunen, J., & Vuorinen, R. (2021). Ohjaajilla vaihtelevat käsitykset urasuunnittelutaidoista. Ajankohtaista elinikäisestä ohjauksesta, 2021(18), 23-25.

<https://peda.net/hankkeet/elotori/ajankohtaiskatsaus/nro18/11>

Ohjaajilla vaihtelevat käsitykset urasuunnittelutaidoista

Vuoden 2010 koulutusraportissaan Euroopan komissio kehotti jäsenmaita priorisoimaan elinikäisten urasuunnittelutaitojen omaksumista koulujen opinto-ohjauksen keskeisenä tavoitteena sekä tukemaan opettajia urasuunnittelutaitojen edistämiseksi. Myös viimeisimmässä elinikäisen oppimisen avaintaitoja koskevassa suosituksessa (2018) viitataan suoraan elinikäisten urasuunnittelutaitojen omaksumiseen. Suomessa urasuunnittelutaitojen vahvistaminen on sisällytetty juuri vahvistettuun [elinikäisen ohjauksen kansalliseen strategiaan 2020–2023](#).

On kuitenkin näyttöä siitä, että oppilaiden potentiaali näiden taitojen omaksumiseen on vielä laajalti toteutumatta tai se on saatu käyttöön vain pieneltä osin. Aiemmat tutkimukset ovat tuoneet esille sen, että koulunsa päättövaiheessa olevien opiskelijoiden ohjauksessa keskitytään yleensä yksilöiden avustamiseen koulutusvalinnoissa pikemminkin kuin urasuunnittelutaitoja kehittävään opetukseen ja oppimiseen.

Suomessa opinto-ohjaus on opetussuunnitelman pakollinen osa, ja urasuunnittelutaidot on sisällytetty perusopetuksessa ja toisella asteella ohjauksen tavoitteisiin opittavissa olevana osaamisalueena. Näitä taitoja ovat esimerkiksi taito visioida omaa tulevaisuutta ja työuraa, sekä tiedonhaku työmarkkinoista, ammateista ja opinnoista. Lisäksi niihin kuuluvat yhteiskunnallisen keskustelun seuraaminen eri alojen kehityskulkujen ymmärtämiseksi ja työllistymismahdollisuuksien ennakoimiseksi joko palkkatyössä, yrittäjänä tai muissa työn tekemisen muodoissa. Kansainvälisten tutkimusten mukaan urasuunnitteluun sitoutuminen on yhteydessä opinnoissa suoriutumiseen, keskeyttämisten vähentymiseen sekä työmarkkinoille aiempaa nopeammin siirtymiseen.

Urasuunnittelutaitojen korostamisessa ei ole kysymys siitä, että työllistyminen jäisi vain yksilön vastuulle. Perusajatuksena on, että yksilöt kehittävät näitä osa-alueita omaan yksilölliseen tahtiin eri elämänvaiheissa ja hyödyntävät niitä tarpeen mukaan eri konteksteissa. Opetussuunnitelman perusteissa todetaan, että näissä valmiuksissa on yksilöllisiä eroja ja tavoitteena on, että opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita myös jatkossa.

Suomessa kouluilla ja opettajilla on laaja autonomia opinto-ohjauksen suunnittelussa ja toteutuksessa opetusryhmän tasolla. Vaikka tavoitteet on määritelty opetussuunnitelman perusteissa kattavasti, toteutusta ei ole määritelty yksityiskohtaisesti. Siitä seuraa, että urasuunnittelutaitoja koskevat toimet heijastelevat yleensä opettajien omia käsityksiä opinto-ohjauksesta, urasuunnittelutaitojen omaksumisesta samoin kuin muuttuvasta työelämästä. Tämä tutkimus tarkastelee, millaisia käsityksiä suomalaisilla opinto-ohjaajilla on urasuunnittelutaidoista.

Informaatioon perustuvasta tietämyksestä itsenäiseen taitojen soveltamiseen

Tutkimuksen tulosten mukaan ohjaajien käsitykset urasuunnittelutaidoista voitiin jakaa neljään laadullisesti erilaiseen mutta toisiinsa liittyviin kategorioihin. Urasuunnittelutaidot nähtiin 1) informaatioon perustuvana tietämyksenä, 2) henkilökohtaisten taitojen kehityksenä, 3) henkilöiden välisten taitojen kehityksenä ja 4) itsenäisenä taitojen soveltamisena (kuva 1).

Kuva 1: Opinto-ohjaajien käsitykset urasuunnittelutaidoista (mukaillen Kettunen, J., Lee, Vuorinen, R. 2020)

Ensimmäisessä kategoriassa, jossa urasuunnittelutaidot nähdään informaatioon perustuvana tietämyksenä, opinto-ohjaajat tunsivat urasuunnittelutaitojen käsitteen verrattain huonosti. He luonnehtivat sitä vaikeaksi käsitteeksi eivätkä tuntuneet tietävän, miten sitä kuvataan opetussuunnitelman perusteissa. Urasuunnittelutaitojen edistäminen nähtiin opinto-ohjaajan tehtäväksi ja niiden opettaminen puolestaan informaation välittämisenä tai tarjoamisena oppilaille. Urasuunnittelutaitojen arvioinnille ei katsottu olevan tarvetta. Haastatellut korostivat, ettei yksilöiden elämän arviointi olisi mahdollista eikä tarpeenkaan. Vastaajat suhtautuivat kaiken kaikkiaan skeptisesti urasuunnittelutaitoja kohtaan perustellen näkökantansa sillä, että oppilaat ovat liian nuoria ja liian kaukana työelämästä ja että muut kouluun sekä opiskeluun liittyvät kysymykset olivat tärkeämpiä.

Toisessa kategoriassa urasuunnittelutaidot ymmärretään henkilökohtaisten taitojen kehityksenä. Vastaajilla oli jonkinlainen hatara käsitys urasuunnittelutaidoista, ja he osoittivat pinnallista tietämystä siitä, miten tätä aihetta on käsitelty opetussuunnitelman perusteissa. Vastuun urasuunnittelutaitojen edistämisestä katsottiin kuuluvan opinto-ohjaajien lisäksi jokaiselle opettajalle omassa oppiaineessaan, kuten uudessa opetussuunnitelmassakin todetaan. Vastaajat ilmaisivat, ettei urasuunnittelutaitojen arviointiin ole mitään systemaattista tapaa. Vaikka he arvioivat näitä taitoja henkilökohtaisissa keskusteluissa, he jättivät kyseiset tiedot kirjaamatta sillä perusteella, että urasuunnittelutaitoja on vaikea arvioida eikä arviointiin ole toimintamalleja tai ohjeistusta. Nämä opinto-ohjaajat suhtautuivat urasuunnittelutaitoihin ylipäättään varauksellisesti osittain siksi, että kokivat aiheen monisyiseksi ja haastavaksi.

Kolmannessa kategoriassa opinto-ohjaajat osoittivat tuntevansa urasuunnittelutaidot hyvin urasuunnittelutaidoista ja tunsivat seikkaperäisesti, miten tätä aihetta käsitellään opetussuunnitelman perusteissa. Nämä haastateltavat totesivat, että nykyisessä opetussuunnitelmassa aihetta käsitellään paremmin kuin edellisessä. Vastuun urasuunnittelutaitojen edistämisestä katsottiin siirtyvän yksittäiseltä opettajalta opettajien ja opinto-ohjaajien kollektiivisen ja koordinoitun toiminnan varaan. Vastaajat huomauttivat, että urasuunnittelutaitojen arviointia tulisi parantaa. He luottivat tässä observoinnin ja kyselytutkimuksen mahdollisuuksiin, mutta tunsivat, että arviointi oli yleisesti puutteellista ja kaipasi jatkokehittelyä. Nämä opinto-ohjaajat suhtautuivat urasuunnittelutaitoihin myönteisesti ja kiinnostuneesti sekä painottivat tarvetta oman opetuksensa kehittämiseen tällä aihealueella.

Neljännessä kategoriassa opinto-ohjaajat osoittivat kattavaa tietämystä urasuunnittelutaidoista, jotka ymmärrettiin opetussuunnitelman läpileikkaavina valmiuksina. Urasuunnittelutaitojen edistäminen ulotettiin myös koulun rajat ylittävään yhteistoimintaan. Vastaajat tunnustivat keskinäistä tukea tarjoavien, ulkopuolisten tahojen kanssa solmittujen kumppanuuksien tärkeyden, kun kyse on urasuunnittelutaitojen oppimisen tukemisesta ja laajemmasta yhteisön osallistamisesta. Koulun rajat ylittävässä yhteistoiminnallisessa oppimisyhteisössä oppilaista tulee aktiivisia toimijoita urasuunnittelutaitojen oppimisessa ja kehittämisessä. Vastaajat ilmaisivat, että urasuunnittelutaitojen arviointi on tärkeä ja edellyttää yhteistä panostusta ja kehittämistoimia. He huomauttivat, että uusi toisen asteen oppilaitoksia koskeva laki merkitsee, että arviointiin ja seurantaan tarvitaan lisää työkaluja myös sen selvittämiseksi, ovatko opiskelijat tyytyväisiä tekemiinsä valintoihin. Vastaajat ilmaisivat, että he olivat sitoutuneet

urasuunnittelutaitojen kehittämiseen, ja korostivat oman tietämyksensä ja valmiuksiensa jatkuvan päivittämisen tärkeyttä.

Suomessa ei ole selkeästi määritelty yhteistä 2020-luvun urasuunnittelutaitojen viitekehystä, joka olisi yksiselitteisesti sovellettavissa eri oppilaitosmuodoissa. Uudessa [elinikäisen ohjauksen kansallisessa strategiassa 2020–2023](#) todetaan, että urasuunnittelutaitojen vahvistamiseksi olisi tarpeen käynnistää hanke, joka sisältäisi kuvauksen näistä taidoista ja siitä, miten näitä taitoja voidaan edistää eri konteksteissa. Lisäksi tarvittaisiin jäsenystä siitä, miten yksilöt voivat seurata omien taitojensa kehittymistä. Strategiassa korostetaan myös näiden taitojen uutta tarkastelua opinto-ohjaajien ja opettajien peruskoulutuksessa.

Kirjoittaja:

Jaana Kettunen, Varajohtaja, Koulutuksen tutkimuslaitos
jaana.h.kettunen@jyu.fi

Raimo Vuorinen, Projektipäällikkö, Koulutuksen tutkimuslaitos
raimo.vuorinen@jyu.fi

Tutkimusartikkeli:

"Exploring Finnish guidance counsellors' conceptions of career management skills" on julkaistu *SAGE Open* -lehdessä ja on luettavissa osoitteessa <https://doi.org/10.1177/2158244020968778>

[Edellinen](#) | [Palaat pääsivulle](#)

Ajankohtaista elinikäisestä ohjauksesta nro 18, helmikuu 2021

<https://peda.net/hankkeet/elotori/ajankohtaiskatsaus18>